

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ»

Ступінь вищої освіти	Магістр
Спеціальність	232 «Соціальне забезпечення»
Освітньо-професійна програма	«Економіка соціального забезпечення»
Факультет	Економічний
Кафедра	Економіки та фінансів
Семестр	II
Кількість кредитів	4
Мова викладання	українська

Викладач	к. держ. упр., доцент кафедри Ліщук Наталія Володимирівна
Контактна інформація	n.v.lishchuk@gmail.com

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДИСЦИПЛІНУ

Анотація	Актуальність навчальної дисципліни зумовлена реформою децентралізації в Україні, потребою формування спроможних громад, що забезпечують якісні послуги, вирішують спільні проблеми мешканців, гармонізують різні інтереси та створюють ефективне місцеве самоврядування для стійкого та сталого розвитку територій. Вона вчить, як системно планувати та реалізовувати соціальні проєкти, залучати громадян та ефективно використовувати ресурси, що є ключовим для покращення життя людей.
Мета та цілі	Метою дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти системи фундаментальних знань теорії та практики соціального розвитку територіальних громад, здатності діяти соціально відповідально та свідомо; пошук нових підходів, напрямів та інноваційних технологій у вирішенні соціальних проблем різних груп населення; створення громадських організацій, планування діяльності соціальних служб, спрямованих на вирішення конкретних соціальних проблем територіальної громади, реалізацію громадських ініціатив та соціальних проєктів на локальному рівні.
Результати навчання	Результатом вивчення дисципліни є розуміння сутності громади: здатність визначати територіальну громаду як суб'єкт місцевого самоврядування та об'єкт соціального розвитку; орієнтування в законодавстві України щодо децентралізації, соціальних послуг та місцевого самоврядування; знання державних соціальних стандартів та нормативів, що мають забезпечуватися на рівні громади; вміння проводити діагностику потреб громади, аналізувати демографічну ситуацію та рівень життя населення; розробка стратегій та програм соціального розвитку громади, визначення пріоритетних напрямів інвестування в людський капітал; здатність залучати ресурси (бюджетні, грантові, благодійні) для реалізації соціальних проєктів
Soft skills	Під час вивчення дисципліни студент отримує можливість формувати та розвивати soft skills: вміння організовувати конструктивне спілкування між різними групами (влада, бізнес, мешканці, ВПО); здатність презентувати соціальні проєкти та стратегії розвитку на громадських слуханнях; вміння керувати обговоренням складних питань

	у громаді, уникаючи переходів на особистості; здатність «чути» незахищені верстви населення (людей з інвалідністю, ветеранів, багатодітні родини); свідоме врахування гендерної рівності та культурного різноманіття при плануванні розвитку громади; вміння бачити приховані проблеми громади (наприклад, соціальну ізоляцію молоді) та пропонувати рішення; здатність обирати найважливіші проєкти в умовах обмежених ресурсів; вміння надихати мешканців на волонтерство та спільні дії (суботники, благодійні заходи); навички швидкого реагування на соціальні виклики (наслідки обстрілів, енергетичні кризи, хвилі міграції).
Пререквізити	Базові знання з дисциплін: «Державна політика соціального захисту і соціального забезпечення», «Економіка та організація соціального забезпечення», «Право соціального забезпечення».

СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

Тема	План, короткі тези	Завдання	К-сть балів
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи соціального розвитку територіальних громад			
Тема 1. Сучасні підходи до розуміння громади	Поняття «соціальний розвиток територіальних громад». Роль органів державного управління в реалізації регіональної соціально-економічної політики. Уявлення про громаду: поняття, ознаки, моделі. Сутність, типологія, структура громади. Конституційно-правові засади місцевого самоврядування в Україні. Правові основи соціальної роботи в громаді. Підготовка до розвитку громадського самоврядування. Децентралізація влади: проблеми впровадження. Соціологічні концепції місцевого самоврядування і теорія муніципального соціалізму. Теорія соціального обслуговування. Теорія муніципального дуалізму і сучасна правова доктрина місцевого самоврядування.	Опорний конспект, Вивчення основних визначень і термінів.	7
Тема 2. Правові основи управління адміністративно-територіальними утвореннями в Україні	Конституційно-правові основи формування місцевої влади в Україні. Місцеві державні адміністрації: їх структура, порядок формування і роботи. Діяльність місцевих державних адміністрацій. Принципи, система і гарантії місцевого самоврядування. Територіальна громада в політичній системі і системі місцевого самоврядування. Муніципалітети в системі місцевого самоврядування. Організаційно-правові, матеріальні та фінансові засади розвитку місцевого самоврядування. Законодавче забезпечення фінансування місцевого самоврядування. Повноваження муніципалітетів у галузі бюджету, фінансів та цін. Повноваження муніципалітетів щодо управління комунальною власністю. Суб'єкти муніципального управління, їхня компетенція і форми діяльності. Управління факультативними територіальними одиницями.	Вивчення лекційного матеріалу, виконання індивідуального завдання	7
Тема 3. Історичні аспекти розвитку соціальної підтримки в громаді	Досвід життєдіяльності громади в Україні. Роль українських братств у громаді. Селянська громада як джерело підтримки. Соціальна відповідальність. Традиційні форми взаємодії членів громади. Вплив «Громади» та «Просвіти» на розвиток соціальної роботи за місцем проживання. Зарубіжний досвід життєдіяльності громади. Суспільні благодійні рухи Англії та США. Особливості устрою та функціонування територіальних громад країн – членів Європейського Союзу. Досвід соціальної роботи за місцем проживання в інших країнах.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, тести	7
Тема 4. Теоретико-методологічні підходи до	Соціальні показники. Основні соціальні показники: ВВП на душу населення, прожитковий мінімум та мінімальна заробітна плата. Номінальна та реальна заробітна плата.	Конспектування тематичного матеріалу,	7

аналізу соціального розвитку	Безробіття в Україні. Аналіз соціальної структури сучасного українського суспільства. Процес історичного розвитку соціальної структури. Теорії та концепції. Елементи соціальної структури. Структурні компоненти соціальної структури. Аналіз індексу людського розвитку регіонів України на основі використання вітчизняних та світових методик. Сутність людського розвитку. Основні показники для вирахування індексу людського розвитку. Методики розрахунку індексу людського розвитку. Показники, які характеризує індекс людського розвитку.	підготовка до практичного заняття, усне опитування	
Змістовий модуль 2. Діагностика соціального розвитку територіальної громади			
Тема 5. Державна політика соціального розвитку в територіальних громадах	Проблемні питання формування єдиного соціального і гуманітарного простору в Україні. Державна політика в сфері соціального захисту. Соціальний захист та соціальне забезпечення. Державні соціальні стандарти та нормативи. Соціальне страхування як механізм реалізації соціальної політики держави. Соціальна допомога та соціальні послуги. Пенсійне забезпечення в умовах реформування вітчизняної пенсійної системи. Державна політика у сфері культури.	Вивчення лекційного матеріалу, виконання індивідуального завдання (1 на вибір) підготовка до практичного заняття	8
Тема 6. Теоретичні засади діагностики соціального розвитку	Соціальна діагностика як необхідний елемент механізму оцінювання державного управління у сфері соціальної політики. Поняття соціальної діагностики. Критерії соціальної діагностики. Соціальні показники розвитку. Структура процесу діагностики. Механізм державного управління у сфері соціальної політики на рівні регіону та держави. Засоби соціально-орієнтованого управління. Аналітично-інформаційна система моніторингу статистичних та адміністративних показників територіальних громад та її розділи. Демографічний розвиток. Характеристика матеріального добробуту населення. Показники соціального неблагополуччя. Функції діагностики соціального розвитку в системі механізму державного управління. Міжнародні показники соціального розвитку та їх застосування для соціальної діагностики. Соціально-економічні показники соціального розвитку. Індекс людського розвитку. Індекс гуманітарного розвитку. Індекс людської бідності. Індекс неблагополуччя. Інтегральний показник соціально-економічної захищеності населення.	Презентація основних положень за темою, перевірка індивідуального завдання.	8
Тема 7. Соціальний розвиток територіальних громад: особливості воєнного та післявоєнного періодів	Постійна підтримка територіальних громад вразливих верст населення у період військових дій агресора. Основні напрямки відновлення громад у повоєнний період: повернення громадян України на батьківщину та вибудовування ефективної системи формування, розвитку соціального капіталу всередині країни. Необхідність відновлення зруйнованого житлового фонду та цивільної інфраструктури. Програми стимулювання розвитку бізнесу та самозайнятості, як головна умова зростання показників соціального розвитку і боротьби з бідністю. Система механізмів підтримки: фінансові, регуляторні, освітні, цифрові. Сприяння релокації підприємств, що переміщуються з охоплених війною регіонів. Соціальний розвиток територіальних громад під час війни і грантові можливості для громад з метою залучення міжнародних коштів.	Усне опитування, перевірка індивідуального завдання.	8

Тема 8. Стратегічні та програмні документи соціально-економічного розвитку територіальної громади	Система стратегічних та програмних документів соціально-економічного розвитку територіальної громади. Стратегія розвитку територіальної громади. План (програма) соціально-економічного розвитку територіальної громади. SWOT-аналіз – метод стратегічного планування, що базується на встановленні зв'язку між найхарактернішими для об'єднаної територіальної громади сильними і слабкими сторонами та зовнішніми можливостями і загрозами Інші прогностні і програмні документи (місцеві програми розвитку). Формування і реалізація прогностних та програмних документів соціально-економічного розвитку територіальної громади. Урахування схеми планування території, на якій реалізуються повноваження сільських, селищних, міських рад.	Усне опитування, перевірка індивідуального завдання.	8
--	---	--	---

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

1. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року "Про Стратегію людського розвитку"/ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/225/2021#n11>
2. Атаманюк Р.Ф., Атаманюк Е.А. Соціальна економіка: навчальний посібник. – Львів: Новий Світ-2000, 2020. – 203 с.
3. Лазарева О.В. Соціально-економічний розвиток сільських територій: навч. посіб. Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. 128 с.
4. Соціальне підприємництво: опорний конспект / укл. Овсянюк-Бердадіна О. Ф. Тернопіль: Вектор, 2021. 74 с.
5. Гасюк І.Л., Баяк М.І. Критерії і індикатори соціально-економічного розвитку територіальних громад: вибір і застосування /Актуальні питання у сучасній науці. No 7(13).2023.С.139-150. [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-7\(13\)-139-150](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-7(13)-139-150).
6. Головніна О.Г. Основи соціальної економіки: Підручник. - К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 648 с.
7. Климанська Л. Д., Савка В. Є., Хома Н. М. та ін. Соціальна політика : навч. посіб. / Л. Д. Климанська, В.Є. Савка, Н. М. Хома [та ін.]; за заг. ред. В. М. Пічі та Я. Б. Турчин. – 2-ге вид. випр. і доповн. – Львів: «Новий Світ2000», 2020. – 318 с.
8. Соціальний капітал як економічний ресурс: сутність та умови нагромадження : монографія / З.І. Галушка, І.І. Нафус. - Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 248 с.
9. Тимечко Ірина. Територіальна громада у транскордонному просторі: чинники, закономірності, пріоритети розвитку: монографія. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України». 2019.с. 7–8. ISBN 978-966-02-8971-0.
10. Економіка праці та соціально-трудова відносини : навч. посіб. / О. В. Безпалько та ін.; за заг. ред. О. В. Безпалько. – К. : Кафедра, 2020. – 310 с.
11. Соціальна економіка: навч. посіб. / Г. В. Назарова, С. Ю. Гончарова, Ю. В. Сотникова, Н. В. Аграмакова. – Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – 275 с.
12. Бондаревська К.В. Соціальна безпека у контексті формування поведінки суб'єктів ринку праці. Поведінкова економіка: від теорії до практики: міждисциплінарний навчальний посібник. За науковою ред. к.е.н., доц. Татомир І.Л., к.е.н., доц. Квасній Л.Г. Трускавець: ПОСВІТ, 2022, 408 с.
13. Батанов О.В. Територіальна громада – основа місцевого самоврядування в Україні. К.,2001. 260 с.
14. Безпалько О.В. Соціальна робота в громаді: навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 176 с.

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Загальна політика	Здобувач освіти зобов'язаний відвідувати всі заняття згідно розкладу, не спізнюватися. Дотримуватися етики поведінки. Працювати з навчальною літературою, з літературою на електронних носіях і в Інтернеті. При пропуску лекційних занять проводиться усна співбесіда за темою. Відпрацьовувати практичні заняття. Виконати індивідуальне завдання.
Політика щодо дедлайнів та перекладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку.
Політика щодо академічної доброчесності	Під час виконання завдань вимагається дотримання правил академічної доброчесності. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.

ОЦІНЮВАННЯ

Нарахування балів	
Види оцінювання	Бали
Змістовий модуль 1 (теми 1-4)	28
Змістовий модуль 2 (теми 5-8)	32
Підсумковий контроль – іспит	40

Розподіл балів для оцінювання успішності студентів		
Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни